

Баличевцева І.В., Чернишова О.Є., Самойленко І.Г., Конюшевська А.А.,
Кривошеєва В.В., Герасименко В.В., Полесова Т.Р., Павлов Є.М., Долинський В.В.
Донецький національний медичний університет, м. Лиман, Україна

Перспективи впровадження дистанційного навчання на факультеті післядипломної освіти

Резюме. У статті висвітлені проблеми підвищення ефективності післядипломного навчання лікарів-інтернів та практичних лікарів, які підвищують кваліфікацію. Розглянута необхідність ширшого впровадження в педагогічну практику дистанційної форми навчання. Запропоновані практичні шляхи вдосконалення видів та методів самостійної роботи практичних лікарів і лікарів-інтернів.

Ключові слова: дистанційне навчання; безперервна освіта

На тлі реформи, що стрімко проводиться в охороні здоров'я, в тому числі в післядипломній освіті, та прийняття положення про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я, виникла гостра потреба звернути пильну увагу на інформальну освіту (ІО). У Положенні про систему безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я надається пояснення щодо ІО (самоосвіта).

Інформальна освіта — це самоорганізоване здобуття фахівцями у сфері охорони здоров'я професійних компетентностей повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю [1]. До основних форм інформальної освіти належать: участь у фахових нарадах, семінарах, науково-практичних конференціях, симпозиумах, з'їздах, виставках, робота в симуляційних тренінгах, майстер-класах, курсах з оволодіння та вдосконалення практичних навичок, стажування в закордонних клініках, а також дистанційне навчання, у тому числі в електронному форматі, через фахові інтернет-ресурси [1, 2].

Існують різноманітні пояснення суті дистанційного навчання. Е.С. Полат дає таке трактування: «Дистанційне навчання — це нова форма навчання, яка вже існує разом з очною формою, заочною, екстернатом. Це система навчання, в якій передбачена взаємодія вчителя та учня, учнів між собою на відстані за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, які були розроблені і розробляються, і інтернет-технологій.

Технологічна складова в дистанційному навчанні — це головний інструмент, за допомогою якого повинні вирішуватися педагогічні завдання» [2, 3].

Застосування даної форми навчання в медичних навчальних закладах довгий час залишалося дискусійним. Одними з вагомих, а також практичних переваг дистанційного навчання є можливість включити в освітній процес одразу велику кількість інтернів та слухачів. Технологічність — навчання з використанням сучасних програмних і технічних засобів робить електронну освіту організаційно ефективнішою, а також зазвичай дистанційне навчання дешевше від класичної форми, насамперед за рахунок зниження витрат на перезди, проживання в іншому місті, що, зі свого боку, в рази знижує витрати навчального закладу на організацію стандартних освітніх курсів [1, 3].

Противники використання дистанційного навчання в медицині вважають за неможливе освоєння таким шляхом практичних навичок, які є головною складовою при навчанні, особливо майбутніх медичних працівників [1–3]. Проте, на наш погляд, застосування такої форми навчання в медичних навчальних закладах не лише можливе, а й необхідне. Звичайно, підготовка і навчання лікаря практичних навичок потребують очного контакту, проте практично уся теоретична підготовка може проходити в дистанційній формі. Для того щоб правильно розподілити час навчання на дистанційну і традиційну фази, потрібна насамперед зміна навчального плану [1, 2, 4].

Дистанційне навчання є найбільш оптимальною формою післядипломного навчання і підвищення кваліфікації, оскільки це допомагає вирішити низку проблем, що виникають у дипломованого фахівця, наприклад підвищення кваліфікації без відриву від виробництва (різні робочі зміни і розклад чергувань у лікарів, різні підходи до роботи і навчання) [3].

Дистанційне навчання і підвищення кваліфікації медичних фахівців має такі складові: проведення дистанційних лекцій, семінарів з обговоренням раніше прочитаного лекційного матеріалу; практичні заняття з методів діагностики, лікування і хірургічних втручань, а також індивідуальні телемедичні консультації [4].

До переваг дистанційного навчання можна віднести:

- Дистанційну освіту можливо використати у віддалених місцях, де неможливо отримати очно бажану, сучасну освіту.

- Для навчання відсутня необхідність залишати свій будинок, сім'ю, роботу, а також нести додаткові грошові витрати на дорогу і проживання.

- Дистанційна освіта ведеться за індивідуальними навчальними планами, завдяки чому слухач може ставити питання, які йому цікаві.

- В інтерна розвиваються навички самостійного пошуку необхідної інформації, а також працювати і приймати рішення самостійно.

- Дистанційне навчання допомагає здолати психологічні труднощі, пов'язані з комунікативними компетенціями учня.

- Завдяки мобільності дистанційного навчання можливий доступ до актуальних матеріалів, необхідних у подальшій практиці [1–4].

Прийом іспитів цілком можна проводити за допомогою відеоконференцзв'язку, а також тестування знань через мережу Інтернет.

Сьогодні значного поширення набули системи дистанційного навчання, такі як ATutor, Claroline, Dokeos, LAMS, OLAT, OpenACS, Sakai. Система Moodle набула найбільшого поширення у світі [4–6].

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, вимовляється «Мудл») — це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, що також називають системою управління навчанням (LMS), системою управління курсами (CMS), віртуальним навчальним середовищем (VLE) або просто платформою для навчання, що надає викладачам, учням та адміністраторам дуже розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного [7]. Moodle можна використовувати як у навчанні школярів, студентів, при підвищенні кваліфікації, бізнес-навчання, в комп'ютерних класах навчального закладу, так і для самостійної роботи вдома [7].

Moodle — це найбільш досконала і поширена в Україні і у світі система такого призначення. На даний момент Moodle вже має 129 мільйонів користу-

вачів в усьому світі та продовжує розвиватися темпами, значно швидшими, ніж її конкуренти. Тобто обрати для впровадження в навчальному закладі саме Moodle — це те ж саме, що обрати як іноземну мову для вивчення англійську [7].

Moodle — це безкоштовна відкрита (Open Source) система. Вона не лише безкоштовна, а й не потребує для своєї роботи жодного платного програмного забезпечення. Тобто кожний навчальний заклад може впровадити не просто безкоштовну і найбільш досконалу, а ще й абсолютно ліцензійну систему, не витрачаючи фінансів на придбання програмного забезпечення. При цьому не менш значущою є можливість внесення змін кодування відповідно до своїх потреб [6–8].

Щодо нормативно-правової бази в галузі дистанційного навчання, у наказі № 466 від 25.04.2013 р. «Положення про дистанційне навчання» Міністерства освіти і науки України зазначено, що при реалізації дистанційного навчання в організаціях мають бути створені умови для функціонування електронного інформаційно-освітнього середовища; організації повинні надавати навчально-методичну допомогу тим, хто навчається; визначати обсяг аудиторного навантаження і співвідношення обсягу зайнятості в дистанційній формі; організувати підготовку педагогів, наукових, навчально-допоміжних працівників; вести облік і здійснювати зберігання результатів освітнього процесу [9].

У системі вищої школи України низка медичних ВНЗ успішно здійснює дистанційне навчання: Харківська медична академія післядипломної освіти (відділ дистанційної освіти), Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика (науковий навчально-методичний центр дистанційної освіти), Запорізький державний медичний університет (центр дистанційного навчання і телемедицини ЗГМУ), Тернопільський державний медичний університет (центр дистанційного навчання), Дніпропетровська медична академія (дистанційна теоретична підготовка ФПО).

У дистанційному навчанні використовуються методики синхронного та асинхронного навчання. Методика синхронного дистанційного навчання передбачає спілкування учня і викладача в режимі реального часу — online-спілкування. Методика асинхронного дистанційного навчання застосовується, коли неможливе спілкування між викладачем й учнем в реальному часі — так зване offline-спілкування [9, 10].

Методика дистанційного навчання припускає активну взаємодію викладача й учня. При асинхронній методиці дистанційного навчання більше відповідальності за проходження навчання покладається на того, хто навчається [9, 10]. На перший план висувуються самонавчання, індивідуальний темп навчання та його самостійне регулювання. Викладач (тьютор) при асинхронній методиці дистанційного навчання виступає консультантом, але меншою мірою, ніж

при синхронній методиці дистанційного навчання. Така методика прийнятніша при навчанні на після-дипломному етапі [11–13].

Важливо, щоб учасник дистанційного навчання навчився самостійно здобувати знання, користуючись різноманітними джерелами інформації; умів із цією інформацією працювати, використовуючи різні способи пізнавальної діяльності і мав при цьому можливість працювати в слухний для нього час. Самостійне освоєння не повинне мати пасивний характер. Навпаки, досвідчений із самого початку має бути залучений в активну пізнавальну діяльність, що не обмежується здобуттям знань, але що неодмінно передбачає їх застосування для вирішення різноманітних проблем оточуючої дійсності [8, 13].

Дистанційне навчання повинно використати під час освітнього процесу кращі традиційні й інноваційні методики, засоби і форми навчання, ґрунтуючись на сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологіях. Слухачі курсів можуть вчитися за індивідуальним розкладом в слухний для них час, мають право вибрати комфортне місце для навчання, забезпечуються комплектом спеціальних засобів навчання, мають право на погоджену можливість для контакту з викладачем очно або заочно: по телефону, факсу, електронною або звичайною поштою [13, 14].

Одним із плюсів системи дистанційного навчання для інституту освіти є компенсація дефіциту професорсько-викладацького складу. Завдяки цій формі навчання студентам доступні знання від провідних фахівців, навчання в різних престижних ВНЗ нашої країни і за кордоном [11].

Таким чином, дистанційне навчання, маючи такі переваги, як гнучкість, модульність і паралельність, відповідає вимогам сучасного життя. Процес введення дистанційних елементів в освіту дозволяє: 1) економити час учня і викладача; 2) вносити елементи новизни в процес навчання для учня і учителя, дозволяє учневі відчути самостійність і в той же час відповідальність, тобто підвищує його мотивацію до навчання; 3) розвивати навички в учнів до безперервної освіти і підвищення кваліфікації в майбутній професійній кар'єрі [8, 9, 15, 16].

В освітньому співтоваристві усвідомлено, що дистанційне навчання має добрі перспективи, пов'язані з реалізацією навчання упродовж усього життя [16–19].

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів та власної фінансової зацікавленості при підготовці даної статті.

Список літератури

1. Romanov S.M. *Distance learning system as a means of information and communication technologies in the educational process. Scientific-methodical Electronic Journal «Concept»*. 2013. V. 4. P. 271-275. <http://e-koncept.ru/2013/64056.htm>

2. Artemova O.G., Maltseva N.A. *Problems of using distance learning — Modern educational technologies and methods of their introduction into the training system: Materials of the scientific and methodological conference. Vyazma: VF GOU MGIU, 2011. 282 p.*

3. Viktorova T.S., Barmashov K.S., Mushkatova M.S. *Organization of independent work of students using information technologies — Modern educational technologies and methods for their introduction into the training system: Materials of the scientific and methodological conference. Vyazma: VF GOU MGIU, 2011. 282 p.*

4. Yagyaeva L.T., Zamaletdinova E.Yu. *The use of information technology in assessing the quality of education. Bulletin of Kazan Technological University. Kazan, 2011. P. 346-349.*

5. Fakhruddinova A.V., Nurkhamitov M.R. *International Journal of Humanities and Cultural Studies (IJHCS)*. 2016. P. 383-389.

6. Krasilnikova V.A. *The use of information and communication technologies in education. Orenburg: OGU, 2012. <http://txb.ru/89/53.html>*

7. Beketova M.V., Katkova Yu.A. *The use of the MOODLE distance learning system in the educational process: guidelines for users of courses hosted on the MOODLE LMS Samara: Samara Academy of State and Municipal Management Publishing House, 2010.*

8. Kolos K.R. *The Moodle system is a way of developing subject competencies of computer science teachers in the minds of distance learning: author. dis. on zdobuttya sciences. stage Cand. ped. Sciences: spec. 13.00.10 “Informacion-comunicacion technology of technologies”*. K., 2011. 21 p.

9. *About Zavodzhennya Polozhennya about the distance [Nadezhnaya navchannya] [Electronic resource]: Resolution of the Cabinet of the Ministry of Ukraine № 466 from 25.04.2013 p. Access mode: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>. Name of the screen.*

10. Khutorskoy A.V. *Distance learning and its technologies. Eidos online magazine. 2005. <http://www.eidos.ru/journal/2005/091018.htm>*

11. Valeev E., Valeeva R., Fakhruddinova A. *Prospecting of the 6th International Conference on International Distances for Distance Learning. Social and Social Sciences June 2015. Vol. 191. P. 1909-1912.*

12. Yagyaeva L.T., Zamaletdinova E.Yu. *Application of information technologies in assessing the quality of education. Bulletin of Kazan Technological University. Kazan, 2011. P. 346-349.*

13. Mikhailov N.V. *Moodle e-learning environment as a means of organizing asynchronous independent work of university students: author. dis. for competition uch. degree of candidate ped. Sciences: spec. 13.00.01 “General pedagogy, history of pedagogy and education”*. Orenburg, 2012. 23 p.

14. Fakhruddinova A.V., Marsheva T.V. *Modern approaches to the understanding of communication strategies. New science: theoretical and practical view. 2015. № 2–6. P. 185-188.*

15. Pecker P.L. *Distance learning: the experience of Moscow universities. Man and education. 2015. № 2(43). P. 66-71.*

16. Nesterenkov S.N., Rak T.A., Shatilova O.O. *Integrated information system as a means of automating the management of the educational process in higher education institutions. Infor-*

mation Technologies and Systems. 2017 (ITS 2017): materials of the Intern. scientific conf. (Republic of Belarus, Minsk, October 25, 2017). Rev.: L.Yu. Shilin et al. Minsk: BSUIR, 2017. P. 212.

17. Ivanin N., Kashkarov A. *Organizational and educational support of distance learning. Proceedings of the IX International Scientific and Methodological Conference „Distance Learning — Educational Environment of the XXI Century“.* 2015.

18. Nalivaeva A.V. *Information technologies in medicine: proven facts and unsolved problems. ВМІК. 2012. № 11. P. 894-897.*

19. Kumar A. *Distance education: Ajay Kumar Attri. International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences. Oct. 2012. Vol. 01.*

Отримано/Received 29.05.2019

Рецензовано/Revised 14.06.2019

Прийнято до друку/Accepted 01.07.2019 ■

Балычевцева И.В., Чернышова О.Е., Самойленко И.Г., Конюшевская А.А., Кривошеева В.В., Герасименко В.В., Полесов Т.Р., Павлов Е.Н., Долинский В.В.
Донецкий национальный медицинский университет, г. Лиман, Украина

Перспективы внедрения дистанционного обучения на факультете последипломного образования

Резюме. В статье освещены проблемы повышения эффективности последипломного обучения врачей-интернов и практических врачей, повышающих квалификацию. Рассмотрена необходимость широкого внедрения в педагогическую практику дистанционной формы обучения. Предложе-

ны практические пути совершенствования видов и методов самостоятельной работы практических врачей и врачей-интернов.

Ключевые слова: дистанционное обучение; непрерывное образование

I.V. Balychevtseva, O.Ye. Chernyshova, I.G. Samoilenko, A.A. Konyushevskaya, V.V. Kryvosheieva, V.V. Gerasymenko, T.R. Polesova, E.M. Pavlov, V.V. Dolinsky
Donetsk National Medical University, Lyman, Ukraine

Prospects for implementing distance education at the faculty of postgraduate education

Abstract. There is a need for informal education against the background of reforms in the healthcare system including postgraduate education and adoption of continuing professional development system for health professionals. This article highlights challenges of enhancing the effectiveness of postgraduate education of interns and

practitioners receiving further training. It also considers the need for wider implementation of distance education into teaching practices. Ways of improving the types and methods of independent study among practitioners and interns have been suggested.

Keywords: distance education; continuing education